

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.06.2016, sen. zn. 29 ICdo 45/2014, ECLI:CZ:NS:2016:29.ICDO.45.2014.1

Číslo: 116/2017

Právní věta: Stejně jako insolvenční správce není ani dlužník v oddlužení, který popřel pravost nevykonatelné pohledávky přihlášeného věřitele, osobou legitimovanou k podání incidenční žaloby o tomto popření. Jestliže takovou žalobu přesto podá, insolvenční soud ji odmítne (má odmítnout) jako podanou osobou, která k tomu nebyla oprávněna (§ 160 odst. 4 insolvenčního zákona). Na tom, že dlužník je povinen (stejně jako insolvenční správce) popřít pohledávku přihlášeného věřitele nejpozději do skončení přezkumného jednání, při kterém byla přezkoumána (§ 190 až § 192 insolvenčního zákona), se úpravou obsaženou v § 410 odst. 2 insolvenčního zákona ničeho nemění.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.06.2016

Spisová značka: 29 ICdo 45/2014

Číslo rozhodnutí: 116

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Incidenční spory

Předpisy: § 160 odst. 4 IZ

§ 190 IZ

§ 191 IZ

§ 192 IZ

§ 410 odst. 2 IZ

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. 29 ICm 436/2014, 12 VSOL 50/2014 (KSBR 29 INS 20221/2013).

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 12. 2. 2014, č. j. 29 ICm 436/2014-2 (KSBR 29 INS 20221/2013), odmítl Krajský soud v Brně (dále jen „insolvenční soud“) žalobu datovanou 4. 2. 2014, doručenou insolvenčnímu soudu 6. 2. 2014, kterou se žalobce J. H. domáhal vůči žalovanému P. F., s. r. o. určení, že pohledávka žalovaného ve výši 12 725 Kč, přihlášená do insolvenčního řízení vedeného na majetek žalobce, neexistuje (bod I. výroku), a rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

2. Insolvenční soud vyšel při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku z toho, že:

[1] Žalovaný přihlásil do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka splatnou peněžitou nepodmíněnou a nevykonatelnou pohledávku ve výši 12 725 Kč.

[2] Při přezkumném jednání konaném dne 6. 1. 2014 nepopřel insolvenční správce ani dlužník pravost, výši ani pořadí pohledávky (dlužník pohledávku uznal), čímž byla pohledávka zjištěna v přihlášené výši jako nevykonatelná a nezajištěná.

[3] Žalobce v žalobě uvádí, že pohledávka žalovaného neexistuje, neboť zanikla vzhledem ke smíru, který se žalovaným uzavřel, a žalobou tak popírá pravost pohledávky.

3. Na tomto základě insolvenční soud uzavřel, že:

[1] Insolvenční správce a dlužník jsou jedinými subjekty oprávněnými popírat přihlášené pohledávky na přezkumném jednání.

[2] Dovozuje-li žalobce z ustanovení § 192 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), že dlužník je oprávněn popřít přihlášenou pohledávku kdykoli, tedy i po přezkumném jednání, pak se mýlí.

[3] Vzhledem k obsahu ustanovení § 197 odst. 2 a § 198 insolvenčního zákona nelze zákon vykládat jinak, než že k popření přihlášené pohledávky musí dojít nejpozději na přezkumném jednání, na kterém je pohledávka přezkoumávána.

[4] Popření pohledávky dlužníkem je tedy opožděné; proto insolvenční soud žalobu odmítl podle § 160 odst. 4 insolvenčního zákona.

4. K odvolání žalobce Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 17. 4. 2014, č. j. 29 ICm 436/2014, 12 VSOL 50/2014-10 (KSBR 29 INS 20221/2013), potvrdil usnesení insolvenčního soudu (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

5. Odvolací soud – vycházejí ve smyslu ustanovení § 7 insolvenčního zákona z toho, že v dané věci se přiměřeně aplikuje zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), ve znění účinném od 1. 1. 2014, a insolvenční zákon [s přihlédnutím k článku II části první zákona č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů], ve znění účinném od 1. 1. 2014 – dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k následujícím závěrům:

[1] Insolvenční soud učinil správná zjištění o přihlášce pohledávky žalovaného a o průběhu přezkumného jednání konaného 6. 1. 2014 a správně uzavřel, že pohledávka žalovaného byla u tohoto přezkumného jednání zjištěna ve výši 12 725 Kč jako nevykonatelná a nezajištěná.

[2] Z pohledu přezkumu správnosti závěrů insolvenčního soudu je zásadní, že žalobce podal 19. 7. 2013 insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení. V insolvenčním řízení má tedy postavení dlužníka, jehož úpadek byl zjištěn usnesením ze dne 15. 10. 2013 a oddlužení plněním splátkového kalendáře bylo schváleno 6. 1. 2014.

[3] Závěr insolvenčního soudu, že popření pohledávky, kterou dlužník uplatnil žalobou ze dne 4. 2. 2014, je opožděné, není správný. Odmítnutí žaloby pro opožděnost podle ustanovení § 160 odst. 4 insolvenčního zákona v sobě zahrnuje závěr, že k podání žaloby běžela určitá lhůta. Nebyla-li však pohledávka popřena (jako v této věci), nemohla ani začít běžet lhůta k podání

žaloby o určení (ne)existence pohledávky a není důvod odmítnout žalobu pro opožděnost. Zejména však nelze pominout, že při řádném popření nevykonatelné pohledávky by lhůta k podání žaloby běžela popírajícímu věřiteli, nikoli dlužníku.

[4] V posuzované věci dlužník nevyužil práva daného mu ustanovením § 192 odst. 1 insolvenčního zákona. Žalobce se mylí v úsudku, že insolvenční zákon nestanoví, dokdy může dlužník popřít pohledávku přihlášeného věřitele. Možnost popřít pohledávku se totiž pro insolvenčního správce, přihlášeného věřitele i dlužníka váže k okamžiku přezkumného jednání (případně zvláštního přezkumného jednání), jehož předmětem je přezkoumání této pohledávky. Jiný výklad nemá oporu v insolvenčním zákoně.

[5] Popře-li dlužník přihlášenou pohledávku u přezkumného jednání, má to řadu dopadů. Při jakémkoli způsobu řešení úpadku vyvolá (takový) popěrný úkon dlužníka stav, kdy seznam přihlášených pohledávek upravený podle průběhu přezkumného jednání nebude podkladem pro vedení exekučního řízení. Tento účinek se naplno projeví až po skončení insolvenčního řízení.

[6] Je-li způsobem řešení úpadku dlužníka oddlužení, má popření pohledávky dlužníkem také vliv na její zjištění, jak se podává z dikce § 410 odst. 2 věty první insolvenčního zákona.

[7] V dané věci se konalo přezkumné jednání před schůzí věřitelů, na níž bylo schváleno oddlužení. Účinky popěrného úkonu dlužníka by tedy nastaly okamžikem zveřejnění usnesení o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku. Tento den je rozhodný i pro počátek běhu lhůt k podání žaloby o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky. Věřitelé nevykonatelné pohledávky, která byla popřena dlužníkem, podávají žalobu vždy vůči dlužníku.

[8] Bez ohledu na to, zda se přezkumné jednání koná před nebo po vydání rozhodnutí o schválení oddlužení dle ustanovení § 406 insolvenčního zákona, musí insolvenční správce při popěrném úkonu dlužníka oznámit věřiteli popření jeho pohledávky dlužníkem (§ 197 odst. 2 insolvenčního zákona).

[9] Výše uvedené závěry se v poměrech přezkoumávané věci promítají tak, že dlužník měl popřít pohledávku žalovaného z důvodu její neexistence (zániku pohledávky) u přezkumného jednání. Tohoto pochybení je si ostatně žalobce vědom, když v žalobě tvrdí, že „na přezkumné schůzi věřitelů žalovaným přihlášenou pohledávku včetně příslušenství zapomněl popřít co do její pravosti“. Insolvenční správce by žalovaného následně poučil o nutnosti podat žalobu o určení popřené pohledávky proti dlužníku.

[10] Lze tedy shrnout, že žalobu, kterou se dlužník v režimu oddlužení domáhá určení neexistence nevykonatelné pohledávky přihlášeného věřitele, je nutno odmítnout podle ustanovení § 160 odst. 4 věty první insolvenčního zákona jako podanou neoprávněnou osobou. Právo dlužníka podat žalobu nezakládá ani skutečnost, že dlužník pohledávku věřitele u přezkumného jednání nepopřel, jak mylně naznačuje žalobce ve svých odvolacích námitkách.

[11] Odvolací námitka, že soudkyně při přezkumném jednání opomněla přecíst přihlášené věřitele a výši jejich jednotlivých pohledávek, neobstojí, když toto tvrzení vyvrátilo sdělení insolvenčního správce o průběhu přezkumného jednání. Především však z insolvenčního rejstříku vyplývá, že insolvenční soud postupoval v dané věci v souladu s ustanovením § 189 odst. 3 insolvenčního zákona a seznam přihlášených pohledávek zveřejnil v insolvenčním rejstříku 18. 12. 2013.

[12] Seznam přihlášených pohledávek byl zveřejněn 18 dnů před konáním přezkumného

jednání, tedy v zákonem stanovené lhůtě. Dlužníku tak byla poskytnuta dostatečná lhůta k seznámení s přihlášenými pohledávkami (včetně pohledávky žalovaného) a k zaujetí stanoviska, které mohl (a měl) přednést na přezkumném jednání.

[13] Ačkoliv odvolací soud dospěl k jiným právním závěrům, je rozhodnutí insolvenčního soudu v bodu I. výroku věcně správné.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, uplatňuje dovolací důvod dle ustanovení § 241a odst. 1 insolvenčního zákona (jímž lze namítat, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci) a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

7. Dovolatel úvodem oběma soudům vytýká, že mu svými rozhodnutími upřely právo na spravedlivý proces tím, že v důsledku chybného právního posouzení věci odmítly vydat meritorní rozhodnutí o jeho žalobě, předpisy insolvenčního zákona posuzovaly izolovaně, bez vzájemné souvislosti a bez přihlédnutí k základní zásadě každého „civilně procesního“ řízení – zásadě vyhledávací a zásadě materiální pravdy (ustanovení § 5 písm. a/ insolvenčního zákona) a rovněž bez přihlédnutí k předpisům hmotněprávním (ve smyslu předpisů o zániku práv). Konkrétně pak uplatňuje následující výhrady:

[1] Odvolací soud převzal část odvolacích důvodů, aniž z převzatého textu vyvodil adekvátní právní závěry. Především neaplikoval zmínku odkazující na ustanovení § 389 až § 418 insolvenčního zákona, jelikož chybně interpretoval ustanovení § 410 odst. 2 insolvenčního zákona. Jak je patrné z textu § 410 odst. 2 insolvenčního zákona, dlužník je oprávněn (v korelaci s § 410 odst. 1 insolvenčního zákona) popřít přihlášenou pohledávku „kdykoliv během trvání účinků schválení oddlužení“, s tím, že nastanou účinky, které jsou spojeny s popřením pohledávky insolvenčním správcem. Věta první § 410 odst. 2 insolvenčního zákona „časově odlišuje větu druhou téhož odstavce“, tedy staví v protiklad dobu vzniku právních účinků běhu lhůt dle první věty a dle druhé věty. Zatímco dle druhé věty nastávají účinky ode dne zveřejnění rozhodnutí o oddlužení v insolvenčním rejstříku, účinky popření po schválení oddlužení (tedy i běh lhůt pro podání incidenční žaloby o určení existence/platnosti pohledávky proti dlužníkovi) nastávají dnem, kdy byl popěrný úkon dlužníka zveřejněn v insolvenčním rejstříku (srov. předpisy o zveřejňování v insolvenčním rejstříku, především ustanovení § 71 odst. 1 insolvenčního zákona).

[2] Jestliže dlužník učinil popěrný úkon (písemně, 19. 2. 2014) po podání incidenční žaloby, měl insolvenční soud, respektive odvolací soud, učinit opatření s tím spojená, tedy zveřejnit popěrný úkon v insolvenčním rejstříku a posečkat po dobu běhu lhůty uvedené v ustanovení § 198 odst. 1 insolvenčního zákona, respektive pokládat incidenční žalobu (vzhledem k přiložené dohodě o narovnání z 22. 3. 2013) za popěrný úkon učiněný dlužníkem vůči přihlášené nevykonatelné pohledávce žalovaného, k čemuž nedošlo.

[3] Dovolatel setrvává na odvolacích tvrzeních, pouze „koriguje“ své vyjádření o radě soudkyně insolvenčního soudu (JUDr. V. B.) o možnosti podat žalobu; ve skutečnosti mu tuto radu dala v soudní síni a nešlo o radu týkající se pohledávky žalovaného, nýbrž další putativní přihlášené pohledávky společnosti R. O., s. r. o. (dále jen „společnost R“). Na chodbě insolvenčního soudu po skončení přezkumného jednání naopak radu ohledně podání žaloby proti pohledávce

přihlášené posledně uvedeným věřitelem udělil insolvenční správce.

[4] Dovolatel shodně se svou manželkou trvá na tom, že na přezkumném jednání nebyli jmenováni jednotliví věřitelé a výše jejich pohledávek; soudkyně pouze přečetla souhrnnou částku přihlášených pohledávek a uvedla počet přihlášených věřitelů. Dovolatel se „globálně“ vyjádřil pouze v tom, že pohledávku společnosti R neuznává v přihlášené výši. Kdyby byla čtena pohledávka žalovaného, dovolatel by ji rovněž popřel, neboť má v rukou originál dohody o narovnání z 22. 3. 2013. Dovolatel by „rád viděl“ všechny listiny, které měl podepsat v den konání přezkumného jednání.

[5] Co do „tvrzení“ odvolacího soudu, že dlužník nevyužil možnosti dané mu ustanovením § 192 odst. 1 insolvenčního zákona, dovolatel znovu poukazuje na průběh přezkumného jednání, zdůrazňuje, že pohledávka žalovaného nebyla vůbec zmíněna. Pro případ, že existuje, se dovolatel dovolává zvukového záznamu z jednání, s tím, že „papír – protokol snese všechno“.

[6] Právní závěr odvolacího soudu o lhůtě pro uplatnění popěrného práva dlužníkem je chybný, neboť uvedené ustanovení je ve vztahu k ustanovení § 410 odst. 2 insolvenčního zákona „*lex generalis ad legem specialiam*“. O čtyři věty odůvodnění dále již odvolací soud cituje ustanovení § 410 odst. 2 insolvenčního zákona, avšak opět z něj vyvozuje nesprávný právní závěr, neboť v předmětné normě je uvedeno „za trvání účinků schváleného oddlužení“. Kdyby tedy bylo popřeno před schválením oddlužení nebo kdyby oddlužení nebylo schváleno, nemohly by nastat procesní účinky popření ve vztahu k zvláštnímu způsobu řešení insolvence oddlužením. Ustanovení § 192 odst. 1 insolvenčního zákona je ustanovením obecným a platí především pro účely insolvenčního řízení ve vztahu k prohlášení konkursu.

[7] Dovolatel sice v odvolání uvádí, že „zapomněl pohledávku popřít co do její pravosti, respektive existence“, avšak tento výrok „byl učiněn v omylu“, ve skutečnosti touto větou chtěl říci, že žádná pohledávka žalovaného ani jméno žalovaného samotného nebylo nikým v soudní síni přečteno, takže pohledávku žalovaného nemohl popřít. Údaj, že seznam přihlášených pohledávek byl zveřejněn k 18. 12. 2013, je sice fakticky správný, avšak nezohledňuje, že ke dni konání přezkumného řízení „mohlo dojít ze strany věřitelů ke zpětvzetí žádosti, nebo naopak mohlo dojít k novému nápadu přihlášených pohledávek“. Proto hlasité a jmenovité čtení věřitelů a jimi přihlášených pohledávek slouží k aktualizaci či potvrzení stávajícího stavu.

[8] Žádný z předpisů insolvenčního zákona nezakazuje ani nepředepisuje, kolik se má uskutečnit přezkumných jednání. Soud tedy může (vzhledem k ustanovení § 7 insolvenčního zákona a k zásadám, na kterých stojí insolvenční zákon) přiměřeně použít ustanovení občanského soudního řádu o „procesní možnosti změn již pravomocných rozhodnutí při rozhodné změně okolností ve vztahu k ‚litispendovaným‘ rozhodnutím“, nehledě k tomu, že mnoho úkonů insolvenčního řízení je povahy faktické. Lze tedy uzavřít, že by soud mohl svolat nové přezkumné jednání vzhledem k předloženým důkazům v rámci insolvenčního řízení „nezavedené zásadě koncentrace řízení“. Na podporu uvedeného lze argumentovat ustanovením insolvenčního zákona „o zastavení konkursu v celém průběhu řízení“, bude-li prokázáno, že pro konkurs nejsou splněny zákonné podmínky.

[9] Insolvenční zákon rovněž nezakazuje ani nepřikazuje dlužníku (oproti věřitelům a insolvenčnímu správci), aby uplatnil popěrné procesní úkony nebo incidenční žalobu ve stanovené lhůtě. Volnost dlužníka ve vztahu k předmětu řízení a dopadům na jeho život a právní sféru a majetkové poměry má naopak význam „pro rovnost postavení dlužníka v řízení vůči věřitelům“. Interpretace ustanovení § 192 odst. 1 insolvenčního zákona provedené soudem je chybná exegeticky i aplikačně, neboť předmětná norma je systematicky zařazena v hlavě V části první, která je obecná a základní co do úpravy insolvenčního řízení, není-li dle ustanovení

§ 8 insolvenčního zákona v části druhé stanoveno jinak (zásada subsidiarity). Část první insolvenčního zákona lze tedy použít vždy, nestanoví-li zákon jinak, či neuplatní-li se obecné procesní předpisy o řízení před orgánem soudní moci státu (§ 7 odst. 1 insolvenčního zákona). Insolvenční soud totiž nepřipustně slučuje popření jako hmotněprávní úkon v rámci přezkumného řízení či po jeho proběhnutí a žalobu jako procesní prostředek incidenčních řízení o určení pravosti či výše pohledávky.

[10] Doslovné znění ustanovení „§ 191 odst. 1“ insolvenčního zákona je následující:

„(1) Dlužník a insolvenční správce mohou popírat pravost, výši a pořadí všech přihlášených pohledávek; jednotliví věřitelé toto právo nemají. [Stanovisko](#), které insolvenční správce zaujal k jednotlivým pohledávkám v seznamu přihlášených pohledávek, může při přezkumném jednání změnit.“

Jak je z textu patrné, je zde na první pohled rozdíl mezi popěrnými subjekty: dlužník není časově omezen v popírání pravosti, výše či pořadí přihlášených pohledávek, neboť žádné ustanovení insolvenčního zákona nereglementuje, že toto právo lze uplatnit pouze do určité lhůty. Tento předpis však nelze vykládat bez dalšího; důležité je i ustanovení § 200 insolvenčního zákona, které říká, že „popření pohledávky dlužníkem nemá vliv na její zjištění, avšak účinkem je skutečnost, že v rozsahu popření upravený seznam přihlášených pohledávek není tento exekučním titulem“. Z tohoto ustanovení plyne, že insolvenční správce je povinen upravit seznam přihlášených pohledávek způsobem, ze kterého bude patrné, že pohledávka byla popřena.

[11] Pro účely dlužníkových procesních úkonů je dále nutné aplikovat i ustanovení § 201 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona, které jednoznačně určuje, že teprve pravomocné rozhodnutí insolvenčního soudu ve sporu o určení její pravosti či výše nebo pořadí má konečný vliv na zjištění pohledávky bez dalšího, neboť dle ustanovení § 164 insolvenčního zákona je pravomocné rozhodnutí závazné pro všechny procesní subjekty insolvenčního řízení.

[12] Z uvedeného vyplývá, že „nestanovení“ lhůt pro uplatňování námitek (procesních úkonů) k existenci či výši přihlášené pohledávky je ochranou dlužníka; ten nemusí mít právnické vzdělání, aby posoudil, zda existují relevantní důvody k popírání přihlášených pohledávek. Jak uvedeno výše, popření pohledávky nemá bez dalšího vliv na její zjištění a právní či skutkové skutečnosti mající vliv na prokázání (ne)existence (výše) pohledávky se mohou rovněž objevit v průběhu insolvenčního řízení. Teprve incidenční spor tuto otázku postaví na jisto. Nepodá-li dlužník incidenční žalobu, jde toto jeho rozhodnutí na jeho vrub (účet). Protože insolvenční řízení nelze obnovit (§ 96 insolvenčního zákona), mohl by dlužník po věřiteli, který byl v rozporu s hmotným právem uspokojen, žádat pořadem práva vydání bezdůvodného obohacení z titulu „*indebitia*“ nebo „*kondikce ob causam finitam*“. Ovšem reparace fatálních následků likvidace dlužníkovy majetku nemůže být ospravedlněna možností podat kondiční žalobu.

[13] Insolvenční správce může měnit stanoviska, která zaujal k jednotlivým pohledávkám v seznamu přihlášených pohledávek, při přezkumném jednání; má tedy určitou (vyvoditelnou) lhůtu, dokdy může být činný s procesně právními účinky. Pro rozhodování o vztahu popření a zjištění nevykonatelné pohledávky k jejich existenci či výši je třeba přihlídnout dále k ustanovení § 201 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, kde je jednoznačně uvedeno, že nevykonatelná pohledávka je zjištěna, nepopřel-li ji insolvenční správce; nebyla-li nevykonatelná pohledávka popřena (a ani dlužník nepodal incidenční žalobu), platí, že ji lze uspokojit v insolvenčním řízení. Právě tehdy, je-li pohledávka nevykonatelná, není insolvenční správce povinen (popře-li ji) podat žalobu a je na dlužníku, aby se v případě, že popřel nevykonatelnou pohledávku, domáhal svého práva příslušným procesním prostředkem; a

contrario pro insolvenčního správce stojí povinnost podat popěrnou žalobu dle ustanovení § 199 odst. 1 insolvenčního zákona ve stanovené lhůtě u popřené vykonatelné pohledávky. Zásadním procesním prostředkem vzhledem k reguli o jednotnosti, hospodárnosti řízení je právě incidenční žaloba dle příslušných ustanovení insolvenčního zákona. Kdyby soud nepřipouštěl právo dlužníka takový procesní prostředek podat, pak by dlužník mohl podat [vzhledem k ustanovení § 7 insolvenčního zákona, ve spojení s ustanovením § 80 písm. c) o. s. ř.] určovací žalobu i s možností vydání předběžného opatření, kterým by se zakazovalo insolvenčnímu soudu (správci či jinému subjektu/orgánu) činit úkony (rozhodnutí) se vztahem k věci, jež by byla předmětem takového nalézacího řízení. Jen proto je třeba incidenční žalobu dlužníku nejen přiznat, ale především potvrdit, že takové právo „má dlužník dané zákonem samé“.

[14] Z uvedeného jednoznačně plyne, že zákon dlužníku nikterak nebrání uplatňovat ochranu jeho oprávněných zájmů. Bylo by totiž nelogické odejmout dlužníku právo bránit se proti neoprávněným požadavkům věřitele, a spoléhat se tak na případnou činnost insolvenčního správce, který nemusí mít takové znalosti ani vlastní finanční zájem, aby dlužníka bránil proti věřitelům.

[15] Insolvenční řízení není nic jiného než předvídaná pravidla pro organizovaný postup oprávněných orgánů (subjektů) uplatňovat státní moc ve vztahu mezi dlužníkem (dlužníky) a věřitelem (věřiteli). I do každého procesního řízení zasahují hmotněprávní ustanovení předpisů, které reglementují vznik, změnu či zánik právních vztahů. Má-li dlužník uzavřenou dohodu o narovnání (smíru), kterou mu navrhl a doručil žalovaný, a která potvrzuje zánik jeho závazku (přihlášené pohledávky) dle ustanovení § 585 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“), a § 574 odst. 1 obč. zák., v rozhodném znění, pak soud nemůže být vůči těmto skutečnostem, vyplývajícím přímo ze zákona (zánik závazku), nečinný a netečný; minimálně by měl dát insolvenčnímu správci pokyn, aby pohledávku vyloučil ze seznamu za přiměřeného použití ustanovení § 185 insolvenčního zákona. Jenže je to opět o tom, že podnětu nemusí soud vyhovět.

[16] Upírá-li soud žalobci právo na přezkumné nalézací řízení o pravosti (neexistenci) pohledávky, musel by z logiky věci upírat i právo věřitele kdykoliv v insolvenčním řízení vzít přihlášenou pohledávku zpět (§ 184 insolvenčního zákona), aby byla zachována rovnost účastníků řízení dle ustanovení § 5 insolvenčního zákona, což by opět bylo absurdní. Vzhledem k tomu, že po dobu oddlužení nadále běží insolvenční řízení, mohou se uplatňovat veškeré důkazy, kterými se popírají pohledávky dlužníkem (zákon žádnou koncentrační zásadu nestanoví), protože do skončení řízení má dlužník předmět insolvenčního řízení v dispozici „dle zásady volného nakládání s předmětem řízení“. Rovněž v případě konkursu není nikde stanoveno, že uhradí-li dlužník (nebo někdo za něj) pohledávky mimo zjištěný majetek dlužníka, pak musí dojít k likvidaci jeho majetku bez dalšího, tedy až do „trpkého konce“.

[17] Dlužník dále pro dovolání doslovně přebírá odvolací argumentaci, jejímž prostřednictvím se dovolává „předpisů“ zvláštní části insolvenčního zákona o jednotlivých způsobech řešení úpadku, konkrétně ustanovení § 389 až § 418 insolvenčního zákona, s tím, že pro účely uplatňování popěrného práva a incidenční žaloby o určení výše a existence pohledávek je nutné užít ustanovení § 410 a § 411 insolvenčního zákona. K tomu zdůrazňuje, že ani postup popsany v těchto ustanoveních mu nebrání „nečekat“ na procesní úkon věřitele popřené pohledávky; může sám iniciovat incidenční žalobu, což učinil podáním ze dne 4. února 2014.

[18] Lze shrnout, že ustanovení § 190 až § 202 insolvenčního zákona a ustanovení insolvenčního zákona o oddlužení neuvádějí ničeho jiného, než že se osobám zákonem oprávněným dává právo činit úkony spojené s uplatňováním tzv. popěrného práva. Je důležité

si všimnout, jaká práva a v jakém rozsahu mají jednotliví beneficianti; tak např. ustanovení § 198 insolvenčního zákona jednak určuje pregnantní lhůtu pro podání žaloby (dle ustanovení § 159 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona nazývané incidenční) včetně osoby *inkulpáta* (příslušné normy občanského soudního řádu o tzv. hlavní a vedlejší intervenci, včetně přistoupení k řízení, jsou vyloučeny z aplikace). Také ustanovení § 199 insolvenčního zákona určuje lhůty, ve kterých může být podána další z incidenčních žalob; i zde jsou jasné denominováni inkulpát s inkulpujícím (budiž *expressis verbis* uvedeno, že insolvenční správce má právo přihlášené pohledávky nepopírat – pomeňme jeho povinnost *patera diligenciae*), což platí i o incidenčním sporu dle ustanovení § 200 insolvenčního zákona.

[19] Rovněž je třeba si všimnout, že popření insolvenčním správcem má dvě konsekvence; proti popření mohou věřitelé podat žalobu a musí jím popřenou pohledávku zažalovat (aby si zachovali právo uspokojit se z majetku „úpadce“). Popření pohledávky přihlášeným věřitelem má rovněž kvalifikovanou podobu – podává se na formuláři a nazývá se popěrnou žalobou, jež je insolvenčním zákonem též prohlášena za incidenční spor.

[20] Jestliže tedy dovolatel nepopřel „na přezkumné schůzi věřitelů“ pohledávku přihlášenou žalovaným, včetně příslušenství, co do její pravosti (existence), učinil tak jednak „*non facere*“ s využitím práva obecně mu daného ustanovením § 192 odst. 1 insolvenčního zákona; společně s ustanoveními § 193 až § 195 insolvenčního zákona jde o tzv. *impugnare qualificationis*; tato ustanovení tedy neříkají ničeho jiného, než co lze popírat. Jiný náhled je tedy nesprávný, neboť nejen toto ustanovení, nýbrž ani ustanovení § 201 insolvenčního zákona nevylučuje právo žalobce (dlužníka) podat řádným způsobem „odpůrcí“ žalobu (srov. např. ustanovení § 267a o. s. ř., s použitím ustanovení § 7 insolvenčního zákona). Insolvenční zákon v ustanoveních § 198 až § 201 právo (nikoli povinnost) dlužníka nevylučuje ani nezakazuje, takže se uplatní čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

[21] Upírá-li tedy soud dovolateli právo něco tvrdit a mít tak korelující povinnost unést důkazní břemeno, odnímá mu tak ochranu dle čl. 36 Listiny. Bylo by totiž zcela absurdní, aby pohledávka, která zanikla splněním nebo vůbec nevznikla, byla erogována podruhé (a tvrzené skutečnosti může žalobce důkazně podložit právě v incidenčním sporu), neboť možným trestným činem podvodu nemůže být právo přiznáno [*nemo turpitudinem suam allegare potest, sine iure (turpem facere), ius non oritur*].

[22] Protože konkursní právo je rigidnější a komplexnější formou vykonávacího (exekučního) řízení, kde rovněž platí zásady pro popírání pohledávek a zastavování řízení, musí být ochrana oprávněných zájmů dovolatele (dlužníka) ještě intenzivnější a méně neformální.

[23] Současný insolvenční zákon byl autory v mnohém převzat z předpisů platných na území České republiky do 31. 12. 1950 (srov. důvodovou zprávu k insolvenčnímu zákonu), přičemž tehdejší předpisy právo dlužníka nejen že nevyjímaly, nýbrž i předvíдалy a aprobovaly: srov. ustanovení § 112 odst. 2 a 3, ve spojení s ustanovením § 132 odst. 3 a 4 zákona č. 64/1931 Sb. z. a n., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí (dále jen „konkursní řád z roku 1931“). Bylo by tedy absurdní v době, kdy je ochrana lidských práv a svobod na čelném seznamu priorit občanské demokratické společnosti, aby byl dlužník chráněn méně než před více než 80 lety, nota bene, aby měl méně práv v řízení, když právní (a majetkové) následky konkursu mají vůči ní mnohem závažnější dopad, než je např. nepřihlížení k přihlášené pohledávce věřitele v insolvenčním řízení.

[24] Neerudovanost soudů stran usnesení o odmítnutí žaloby v incidenčním sporu vysvítá právě v ignorování ustanovení § 5 písm. a) insolvenčního zákona o rovném postavení účastníků (všech) v řízení, nejsou-li pro to zákonem zvlášť výslovně odůvodněné závěry.

[25] Neuznávají-li oba soudy jako důkazní prostředek potvrzení zániku pohledávky dohodu o narovnání uzavřenou na popud žalovaného (osvědčující bezdlužnost dlužníka vůči žalovanému), pak nemá dlužník jinou právní možnost, než žalovat v rámci insolvenčního řízení o určení výše, pravosti či pořadí pohledávek (incidenční spor). Nemá totiž možnost donutit žalovaného, aby postupoval dle ustanovení § 184 odst. 1 insolvenčního zákona. Věřiteli je právo přiznáno v časově neomezené lhůtě, respektive po dobu probíhajícího řízení; ochrana jedné strany na úkor strany druhé (která prokazuje neexistenci přihlášené pohledávky) je v rozporu se zásadou obsaženou v ustanovení § 5 písm. a) insolvenčního zákona.

[26] Rovněž lze odkázat na ustanovení § 178 odst. 1 insolvenčního zákona, které umožňuje, aby pohledávka byla přezkoumávána po celou dobu trvání insolvenčního řízení; i soud nemá povinnost, nýbrž diskreci, přikázat popřenému věřiteli, aby ve prospěch majetkové podstaty zaplatil částku, kterou určí soud sám.

[27] Dovolateli tedy skutečně nezbývá, než incidenčním sporem [eventuelně sporem dle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř., ve spojení s ustanovením § 7 insolvenčního zákona] dosíci svého práva a povinnosti, postupovat tak, aby nikomu (tedy ani jemu) nevznikala škoda, a práva na ochranu svého majetku a povinnosti chovat se tak, aby nikdo nezískal neoprávněný prospěch a bezdůvodně se neobohacoval.

[28] Veškerá ustanovení insolvenčního zákona, na která se odvolací soud ve svém decernátu odvolává, neobsahují reprobaci či výluku práva dlužníka podat incidenční žalobu, naopak, ustanovení § 201 odst. 1 písm. d) insolvenčního zákona cele odkrývá neudržitelnost výkladu obou soudních instancí o neoprávněné osobě (dlužníku) k podání incidenční žaloby, neboť je zde výslovně uvedeno, že pohledávka se může považovat za nezjištěnou rozhodnutím insolvenčního soudu ve sporu o její pravost, výši nebo pořadí (žádné z ostatních písmen předmětného ustanovení nemá ničeho o tom, že by byla zjištěna i přes popření dlužníka, a odkaz na ustanovení § 192 odst. 3 insolvenčního zákona jen implicitně dává vodítko k možnému rozhodnutí dlužníka k podání návrhu určovací žaloby o popření výše, pravosti a pořadí přihlášené pohledávky). Lze tedy vyvodit, že i dlužník má právo žalovat.

[29] Dovolatel znovu zdůrazňuje, že by byl výrazně poškozen, kdyby nebylo možno prostřednictvím řádného pořadu práva tvrdit (žalovat), že přihlášená pohledávka neexistuje, neboť zanikla splněním, prekluzí, atd., jestliže jsou tu hmotněprávní skutečnosti (a ty jsou určující pro procesní řízení o přiznání práva), které tyto skutečnosti osvědčují.

[30] Dovolatel shrnuje, že Nejvyšší soud by měl zodpovědět následující otázky:

a/ Zda je správné, že oba soudy mu nepřiznaly právo podat incidenční žalobu, ačkoliv toto právo nevylučuje ani nezakazuje žádné ustanovení insolvenčního zákona?

b/ Zda „úpadce“ má obecně právo podat incidenční žalobu o určení pravosti, výše či pořadí pohledávky podle insolvenčního zákona, nebo zda lze užít obecných ustanovení občanského soudního řádu o určovací žalobě nebo o popírání pravosti a výši pohledávek dle ustanovení § 267a o. s. ř. (ve spojení s § 80 písm. c) o. s. ř.)?

c/ Zda ustanovení § 410 odst. 2 insolvenčního zákona je zvláštním ustanovením k ustanovení § 192 odst. 1 insolvenčního zákona, a zda tedy lze z tohoto ustanovení vyvodit právo dlužníka podat popěrný úkon vůči přihlášené pohledávce žalované, jestliže z textu samého plyne, že popření pohledávky za účinků (tedy již i vyhlášeného) oddlužení má tytéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem, avšak s rozdílnými běhy lhůt pro podání procesního prostředku dle ustanovení § 198 odst. 1 insolvenčního

zákona, ve spojení s ustanovením § 410 odst. 2 věty první insolvenčního zákona a ustanovením § 71 odst. 1 insolvenčního zákona?

d/ Zda při záporné odpovědi na předchozí otázky jsou soudy povinny k ochraně práv a oprávněných zájmů dlužníka (nelze-li podat incidenční žalobu, uplatnit popěrné právo po skončení přezkumného jednání, změnit rozhodnutí o splátkovém kalendáři, uplatnit obecnou určovací žalobu dle občanského soudního řádu nebo dle ustanovení § 267a o. s. ř. ani přimět věřitele, aby přihlášenou pohledávku vzal zpět) nařídit nové přezkumné jednání, nebo považovat přímo ze zákona (při předložených důkazech) pohledávku věřitele za nezjištěnou dle ustanovení § 178 odst. 1 insolvenčního zákona?

III.

Přípustnost dovolání

8. Již s přihlédnutím k době podání incidenční žaloby je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

9. Dovolání je pak přípustné dle § 237 o. s. ř., když v posouzení otázky, zda dlužník je za trvání oddlužení osobou oprávněnou k podání incidenční žaloby o určení (ne)existence pravosti, výše nebo pořadí „nevykonatelné pohledávky“ přihlášené do insolvenčního řízení vedeného na jeho majetek, jde o věc dovolacím soudem v insolvenčních souvislostech neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

10. Nejvyšší soud se zabýval uplatněným dovolacím důvodem (tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem) v hranicích právních otázek vymezených dovoláním.

11. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

12. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nemohl být zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

13. Pro právní posouzení věci jsou pak určující následující ustanovení insolvenčního zákona:

§ 8

14. Ustanovení části první a třetí tohoto zákona se použijí, jen nestanoví-li tento zákon v části druhé ohledně některého ze způsobů řešení úpadku jinak.

§ 160

(1) Incidenční spor se projedná a rozhodne na návrh oprávněné osoby, podaný v rámci insolvenčního řízení u insolvenčního soudu; tento návrh má povahu žaloby.

(...)

(4) Žalobu podanou podle odstavce 1 opožděně nebo osobou, která k tomu nebyla oprávněna, insolvenční soud odmítne. Stejně postupuje, má-li žaloba nedostatky, které se nepodařilo odstranit a které mu brání v řízení o ní pokračovat.

(5) Brání-li projednání žaloby podle odstavce 1 nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit, nebo který se nepodařilo odstranit, insolvenční soud řízení o této žalobě zastaví.

§ 190

Přezkumné jednání

(1) Přezkoumání přihlášených pohledávek se děje na přezkumném jednání nařízeném insolvenčním soudem.

(...)

§ 192

Popření přihlášených pohledávek

(1) Pravost, výši a pořadí všech přihlášených pohledávek mohou popírat insolvenční správce, dlužník a přihlášení věřitelé; popření pohledávky lze vzít zpět.

(2) Insolvenční správce může při přezkumném jednání změnit stanovisko, které zaujal k jednotlivým pohledávkám v seznamu přihlášených pohledávek.

(3) Není-li dále stanoveno jinak, nemá popření pohledávky dlužníkem vliv na její zjištění; jeho účinkem však vždy je, že pro pohledávku, kterou dlužník popřel co do její pravosti nebo výše, není v rozsahu popření upravený seznam přihlášených pohledávek exekucním titulem.

(4) Věřitel může až do skončení přezkumného jednání, dokud jeho pohledávka není zjištěna, měnit výši přihlašované pohledávky. Jestliže v důsledku této změny není možné přezkoumat přihlašenou pohledávku při nařízeném přezkumném jednání, nařídí insolvenční soud zvláštní přezkumné jednání. Věřitel je však povinen uhradit ostatním věřitelům na jejich žádost náklady, které jim vznikly v souvislosti s jejich účastí na zvláštním přezkumném jednání.

§ 198

Popření nevykonatelné pohledávky insolvenčním správcem

(1) Věřitelé nevykonatelné pohledávky, která byla popřena insolvenčním správcem, mohou uplatnit své právo žalobou na určení u insolvenčního soudu do 30 dnů od přezkumného jednání; tato lhůta však neskončí dříve než uplynutím 15 dnů od doručení vyrozumění podle § 197 odst. 2. Žalobu podávají vždy proti insolvenčnímu správci. Nedojde-li žaloba ve stanovené lhůtě insolvenčnímu soudu, k pohledávce popřené co do pravosti se nepřihlíží; pohledávka popřená co do výše nebo pořadí je v takovém případě zjištěna ve výši nebo pořadí uvedeném při jejím popření.

(2) V žalobě podle odstavce 1 může žalobce uplatnit jako důvod vzniku popřené pohledávky pouze skutečnosti, které jako důvod vzniku této pohledávky uplatnil nejpozději do skončení přezkumného jednání, a dále skutečnosti, o kterých se žalobce dozvěděl později proto, že mu kupující ze smlouvy o prodeji podniku nebo jeho části neoznámil včas převzetí dlužníkovu závazku.

(3) Vyjde-li v průběhu řízení o žalobě podle odstavce 1 najevo, že popřená pohledávka je pohledávkou vykonatelnou, není to důvodem k zamítnutí žaloby, žalovaný je však v takovém případě povinen prokázat důvod popření podle § 199.

§ 201

(1) Pohledávka je zjištěna

- a/ jestliže ji nepopřel insolvenční správce ani žádný z přihlášených věřitelů,
- b/ jestliže ji nepopřel insolvenční správce a insolvenční soud odmítl její popření přihlášeným věřitelem,
- c/ jestliže insolvenční správce nebo přihlášený věřitel, který ji popřel, vezme své popření zpět, nebo
- d/ rozhodnutím insolvenčního soudu ve sporu o její pravost, výši nebo pořadí.

(2) Vykonatelná pohledávka je zjištěna také tehdy, jestliže insolvenční správce nepodal včas žalobu o její popření nebo byla-li taková žaloba zamítnuta anebo řízení o ní skončilo jinak než rozhodnutím ve věci samé.

(3) Výsledek sporu o pravost, výši nebo pořadí pohledávky poznamená insolvenční soud v upraveném seznamu pohledávek; učiní tak i bez návrhu.

(4) Rozhodnutí insolvenčního soudu o pravosti, výši nebo pořadí pohledávek jsou účinná vůči všem procesním subjektům.

§ 410

(1) Není-li dále stanoveno jinak, platí o přezkoumání přihlášených pohledávek za trvání účinnosti oddlužení obdobně § 190 až 202. Insolvenční správce se na své nebezpečí a na své náklady (§ 39 odst. 2) může dát zastoupit při přezkumném jednání jinou osobou; to neplatí, jestliže insolvenční soud požaduje, aby se insolvenční správce přezkumného jednání zúčastnil osobně.

(2) Popření pohledávky nezajištěného věřitele dlužníkem má za trvání účinků schválení oddlužení tytéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem, ustanovení § 51 odst. 2 tím však není dotčeno; pro toto popření platí obdobně ustanovení o zjištění pohledávky týkající se insolvenčního správce. Jestliže dlužník popřel pohledávku při přezkumném jednání, které se konalo před schválením oddlužení, nastávají účinky tohoto popření dnem, kdy nastaly účinky oddlužení; tento den je rozhodný i pro počátek běhu lhůt k podání žaloby o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky. Věřitelé nevykonatelné pohledávky, která byla popřena dlužníkem, podávají žalobu vždy vůči dlužníku.

(3) Jde-li o vykonatelnou pohledávku přiznanou pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu, může dlužník jako důvod popření její pravosti nebo výše uplatnit jen skutečnosti, které jsou důvodem pro zastavení výkonu rozhodnutí nebo exekuce proto, že pohledávka zanikla nebo je promlčená.

15. V této podobě [tj. naposledy ve znění zákona č. 294/2013 Sb. (pro věc rozhodném)] platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona již v době konání přezkumného jednání (6. 1. 2014) a později nedoznala změn.

I. K rozhodnému znění insolvenčního zákona.

16. Úvodem Nejvyšší soud poznamenává, že jakkoli obsáhlá je dovolací argumentace, jde o argumentaci v rovině právní značně nepřesnou již proto, že dovolatel ji v podstatné míře opírá o ustanovení insolvenčního zákona ve znění, jež platilo pouze do 30. 3. 2011. K tomu srov. reprodukci dovolání pod bodem [10] (dovolatel cituje „§ 191 odst. 1“ insolvenčního zákona, přičemž ve skutečnosti jde o „§ 192 odst. 1“ insolvenčního zákona a ustanovení § 200 insolvenčního zákona, leč

obojí ve „starém znění“), dále pod bodem [11] (§ 201 odst. 1 písm. c/ insolvenčního zákona, ve „starém znění“), pod bodem [13] (§ 201 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona, ve „starém znění“). Nesourodost takto pojaté argumentace lze doložit např. též poukazem na reprodukci dovolání pod bodem [19]; tam dovolatel zmiňuje podobu popření pohledávky přihlášeným věřitelem, ač pod bodem [10] cituje ustanovení § 192 odst. 1 insolvenčního zákona ve (starém) znění, podle kterého věřitelé popěrné právo nemají.

II. K legitimaci dlužníka k podání incidenční žaloby ohledně jeho popěrného úkonu.

17. K postavení dlužníka jako popírajícího subjektu se při zhodnocení právního stavu vyslovila (v obecné části) též důvodová zpráva k vládnímu návrhu novely insolvenčního zákona (schválenému posléze jako zákon č. 69/2011 Sb.), projednávanému Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky v 6. volebním období jako tisk č. 233 (dále jen „důvodová zpráva“). Tam se na dané téma uvádí, že:

„Pokud jde o dlužníka, jeho popěrný úkon se podle § 200 ve spojení s § 336 odst. 2 a § 410 odst. 2 insolvenčního zákona prosazuje (ve stejném rozsahu jako při popření insolvenčním správcem) jen za trvání reorganizace nebo při oddlužení. Jinak nemá popření pohledávky dlužníkem vliv na její zajištění. Účinkem popření pohledávky dlužníkem však vždy je, že pro pohledávku, kterou dlužník popřel co do její pravosti nebo výše, není v rozsahu popření upravený seznam přihlášených pohledávek exekucním titulem.“

18. Označená novela pak zasáhla do postavení dlužníka (coby popírajícího subjektu) jen změnami promítnutými v textu § 336 odst. 2 (u reorganizace) a § 410 odst. 2 (u oddlužení), k čemuž se důvodová zpráva vyslovuje (ve zvláštní části, k bodům 19. a 22.) tak, že:

„Navržené změny (doplnění) textu § 336 odst. 2 a § 410 odst. 2 insolvenčního zákona jsou logickým důsledkem změn provedených v textu § 16 insolvenčního zákona (srov. důvodovou zprávu k bodům 1. a 5. návrhu zákona) a způsobem nevyvolávajícím pochybnost pojmenovávají fakt, že insolvenční správce, který pohledávku nepopřel, se neúčastní incidenčního sporu ani tehdy, je-li vyvolán popřením dlužníka. Současně upřesňují (ve vazbě na § 201 insolvenčního zákona) postavení popírajícího dlužníka [tak, aby např. bylo nepochybné, že zpětvzetí popření dlužníkem má (v reorganizaci a při oddlužení) pro zjištění pohledávky tytéž účinky jako zpětvzetí popření insolvenčním správcem ve smyslu § 201 odst. 1 písm. c/ návrhu zákona].“

19. Text § 200 insolvenčního zákona (ve znění účinném do 30. 3. 2011), zabývajícího se popěrným úkonem dlužníka, byl s účinností od 31. 3. 2011 toliko přemístěn do ustanovení § 192 odst. 3 insolvenčního zákona (srov. i zvláštní část důvodové zprávy, k bodům 11. až 13.).

20. Insolvenční zákon tudíž přiznává (formou výjimky z obecného pravidla vyjádřeného v § 192 odst. 3 insolvenčního zákona) popěrnému úkonu dlužníka vliv na zjištění popřené pohledávky jen za trvání reorganizace (§ 336 odst. 2 insolvenčního zákona) nebo za trvání účinků schválení oddlužení (§ 410 odst. 2 insolvenčního zákona). Obsah popěrného práva dlužníka je tedy (co do způsobnosti ovlivnit popřením pohledávky její zjištění) užší než obsah popěrného práva insolvenčního správce; oproti insolvenčnímu správci nemůže dlužník zabránit zjištění pohledávky jejím popřením, je-li v konkursu. Srov. v tomto ohledu shodně již usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2014, sen. zn. [29 ICdo 33/2014](#), uveřejněné pod č. 92/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 92/2014“); usnesení je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu. Ústavní stížnost proti tomuto usnesení podanou odmítl Ústavní soud usnesením ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. [II. ÚS 2604/2014](#) (usnesení je dostupné na webových stránkách Ústavního soudu).

21. Jinak (nejde-li konkurs) obecně platí (s výjimkou danou ustanovením § 51 odst. 2 insolvenčního zákona co do úpravy vlivu popření pohledávky insolvenčním správcem na hlasovací právo věřitele popřené pohledávky), že popření pohledávky dlužníkem má „tytéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem“ a „pro toto popření platí obdobně ustanovení o zjištění pohledávky týkající se insolvenčního správce“. Pro oddlužení se přitom účinnost popěrného úkonu dlužníka (co do vlivu na zjištění popřené pohledávky) věcně omezuje jen na pohledávky nezajištěných věřitelů (srov. § 410 odst. 2 větu první insolvenčního zákona) a další omezení (co do důvodů popření) se prosazuje, jde-li o vykonatelnou pohledávku přiznanou pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu (§ 410 odst. 3 insolvenčního zákona), což je dáno logikou věci, jelikož vůči dlužníku tu působí (na rozdíl od insolvenčního správce a ostatních věřitelů) závaznost pravomocného a vykonatelného rozhodnutí „příslušného orgánu“ (proti němuž se mohl a měl bránit v příslušném nalézacím řízení).

22. Platí dále, že popře-li insolvenční správce pravost nebo výši nevykonatelné pohledávky anebo pořadí pohledávky (lhostejno, zda vykonatelné), je osobou věcně legitimovanou k podání incidenční žaloby přihlašovatel popřené pohledávky (§ 198 odst. 1 insolvenčního zákona), jenž nese také následky zmeškání žaloby (srov. např. i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2013, sen. zn. [29 NSČR 25/2011](#), uveřejněné pod č. 105/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Insolvenční správce osobou legitimovanou k podání incidenční žaloby v takovém případě není.

23. Má-li řádné a včasné popření pohledávky dlužníkem při reorganizaci a v oddlužení „tytéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem“, pak ovšem platí o legitimaci dlužníka k podání incidenční žaloby o svém popěrném úkonu stejný závěr jako pro insolvenčního správce. Jinak řečeno, stejně jako insolvenční správce není ani dlužník v oddlužení, který popřel pravost nevykonatelné pohledávky přihlášeného věřitele, osobou legitimovanou k podání incidenční žaloby o tomto popření. Jestliže takovou žalobu přesto podá, insolvenční soud ji odmítne (má odmítnout) jako podanou osobou, která k tomu nebyla oprávněna (§ 160 odst. 4 insolvenčního zákona).

24. Právní posouzení věci odvolacím soudem je tudíž v dotčeném ohledu správné (již tento závěr postačoval k odmítnutí žaloby).

III. K vymezení doby, ve které je dlužník v oddlužení oprávněn popřít pohledávku přihlášeného věřitele.

25. Z ustanovení § 190 odst. 1 insolvenčního zákona se podává, že přezkoumání přihlášených pohledávek se děje na přezkumném jednání nařízeném insolvenčním soudem. Z ustanovení § 201 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona dále plyne, že (při přezkumném jednání přezkoumaná) pohledávka „je zjištěna“ i tehdy, jestliže „ji nepopřel insolvenční správce ani žádný z přihlášených věřitelů“. Jakkoli vskutku není předepsán (srov. reprodukci dovolání pod bodem [8]) počet přezkumných jednání (ačkoli insolvenční zákon presumuje, že při řádném chodu věcí by mělo proběhnout pouze jediné přezkumné jednání), jednou zjištěná pohledávka již nemůže být přezkoumána znovu (přezkum pohledávky má vést k jejímu zjištění, tedy ke stavu, který již nastal). S přihlédnutím k tomu, že pro popření pohledávky dlužníkem v oddlužení „platí obdobně ustanovení o zjištění pohledávky týkající se insolvenčního správce“ (§ 410 odst. 2 věta první insolvenčního zákona), je za trvání účinků schválení oddlužení přezkoumaná pohledávka „zjištěna“ (dle § 201 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona) i tehdy, jestliže ji nepopřel insolvenční správce, dlužník ani žádný z přihlášených věřitelů.

26. Pravidlům, která dlužníku při reorganizaci a při oddlužení dovolují (oproti konkursu a obecně oproti úpravě obsažené v § 192 odst. 3 insolvenčního zákona) zpochybnit zjištění pohledávky popěrným úkonem, která pro tyto účely přiznávají popěrnému úkonu dlužníka „tytéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem“ a podle nichž „pro toto popření platí obdobně ustanovení o zjištění pohledávky týkající se insolvenčního správce“, se pak zjevně protíví (očividně

jim odporuje) názor (předestíraný dovoláním), že za trvání účinků schválení oddlužení může dlužník popřít přihlášenou pohledávku kdykoli (i poté, co již proběhlo přezkumné jednání, při které přítomný dlužník tuto pohledávku nepopřel). Neexistuje žádný rozumný důvod, pro který by právě dlužník (jako osoba, která svým úpadkem osvědčila nezpůsobilost uspořádat své majetkové poměry bez ingerence insolvenčního soudu, insolvenčního správce a svých věřitelů) měl mít časově neomezené a na proběhnuvších přezkumných jednáních nezávislé popěrné právo.

27. Smysl úpravy obsažené v § 410 odst. 2 věty druhé insolvenčního zákona tkví jen ve vymezení okamžiku, od kterého bude mít popěrný úkon dlužníka „tytéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem“ (§ 410 odst. 2 věta první insolvenčního zákona), jestliže se tyto účinky nepojily s popěrným úkonem dlužníka v době, kdy jej učinil (měl učinit) proto, že ještě nebylo rozhodnuto o způsobu řešení úpadku dlužníka (reorganizací nebo oddlužením).

28. Na tom, že dlužník je povinen (stejně jako insolvenční správce) popřít pohledávku přihlášeného věřitele nejpozději do skončení přezkumného jednání, při kterém byla přezkoumána (§ 190 až § 192 insolvenčního zákona), se úpravou obsaženou v § 410 odst. 2 insolvenčního zákona ničeho nemění. Srov. k tomu *via facti* např. i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2015, sen. zn. [29 ICdo 24/2013](#), uveřejněný pod č. 33/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

29. Právní posouzení věci odvolacím soudem je tudíž i potud správné.

30. K další dovolací argumentaci lze uvést toto:

IV. K § 184 insolvenčního zákona (reprodukce dovolání pod bodem [16] a [25]).

31. Mezi možnost popřít pohledávku na straně jedné a možnost (přihlašovatele pohledávky) vzít přihlášku pohledávky zcela nebo zčásti zpět na straně druhé nelze klást rovnítko (jde o hrubě nepřiléhavé srovnání). Věcný přezkum pohledávky (na straně jedné) je jiné povahy než procesní právo přihlašovatele pohledávky ukončit (zpětvzetím přihlášky) svou účast v insolvenčním řízení (na straně druhé).

32. V. K § 267a o. s. ř. (reprodukce dovolání pod bodem [20]).

33. Dovolává-li se dovolatel prostřednictvím ustanovení § 7 insolvenčního zákona použitelnosti § 267a o. s. ř., pak přehlíží, že ustanovení § 7 insolvenčního zákona v části věty za středníkem výslovně určuje, že ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje (což není tento případ). Dovolání nadto nepřiléhavě hovoří o „odpůrcí žalobě“ (správně jde o odporovou žalobu).

VI. Srovnání s konkursním řádem z roku 1931 (reprodukce dovolání pod bodem [23]).

34. S obdobnou právní argumentací (téže zástupkyně dovolatele v jiné insolvenční věci) se Nejvyšší soud vypořádal (jako s nepřiléhavou) v R 92/2014 (na nějž v podrobnostech odkazuje). Tam uzavřel, že ustanovení § 112 a § 132 konkursního řádu z roku 1931 nepřiznávají tehdejšímu úpadci možnost zabránit zjištění pohledávky v konkursu vedeném na jeho majetek popřením pravosti, výše nebo pořadí pohledávky. V tomto ohledu lze naopak říci, že v českém úpadkovém právu platí závěr, že dlužník (úpadce) nemůže za trvání konkursu vedeného na jeho majetek svým popěrným úkonem zabránit zjištění pohledávky v konkursu, ve všech zákonných úpravách úpadkového práva počínaje rokem 1914.

VII. K § 178 insolvenčního zákona (reprodukce dovolání pod bodem [26]).

35. Toto ustanovení se týká možné reakce na výsledky přezkoumání přihlášené pohledávky, a nikoli

jejího přezkoumávání po celou dobu insolvenčního řízení, jak se nesprávně tvrdí v dovolání.

VIII. K § 80 písm. c) o. s. ř. (reprodukce dovolání pod bodem [13] a [27]).

36. Závěr, že dlužník nemůže obcházet pravidla týkající se (jeho) možnosti popřít pravost, výše nebo pořadí přihlášené pohledávky v insolvenčním řízení obecnou určovací žalobou (dle § 80 písm. c/ o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2013, respektive dle § 80 o. s. ř. v aktuálním znění), přijal Nejvyšší soud již v R 92/2014 (na něž v podrobnostech odkazuje).

IX. K „věrnosti“ protokolu o přezkumném jednání (reprodukce dovolání pod bodem [5]).

37. Protokol o přezkumném jednání, jež se konalo dne 6. ledna 2014 (B-2), nepotvrzuje verzi udávanou dovolatelem, které nadto odporuje obsah žaloby v této věci. Protokol o jednání je veřejnou listinou (§ 134 o. s. ř.), z níž soud vychází, není-li prokázán opak (a břemeno tvrzení a důkazní břemeno tkví na tom, kdo opak tvrdí). V daném případě šlo o protokol sepsaný zapisovatelkou přítomnou v jednací síni, proti němuž nebyly vzneseny námitky do protokolace, o nichž by soud byl povinen rozhodnout (srov. § 40 odst. 8 o. s. ř.)

38. Dovolací námitka, že „papír – protokol snese všechno“, jež význam protokolu jako veřejné listiny ignoruje, stejně jako předepsané postupy, jež v daném místě a čase mohly vést k případnému rozhodnutí o návrzích na doplnění protokolu a o námitkách proti jeho znění, je právně bezcenná.

39. Výklad obsažený v dovolání napadeném usnesení nezakládá žádný rozpor s procesními zásadami, se základními zásadami insolvenčního řízení (§ 5 insolvenčního zákona) ani s ústavním pořádkem České republiky.

40. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), se ze spisu též nepodávají. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d písm. a/ o. s. ř.).

41. Pro úplnost zbývá dodat, že (stejně jako tomu bylo podle dřívějších úprav českého úpadkového práva) dlužník, z jehož majetku je v průběhu konkursu uspokojena zjištěná pohledávka osoby, kterou nepovažuje za svého věřitele, není zbaven práva domáhat se poté, co pominou účinky konkursu prohlášeného na jeho majetek, vrácení takového plnění (žalobou z bezdůvodného obohacení), s tím, že podle hmotného práva povinnost k úhradě pohledávky neměl. Za insolvenčního řízení je však povinen se podrobit režimu, jenž jeho popěrné právo omezuje a jenž mu nevrací příležitosti, které vlastní nečinností zmeškal (srov. § 83, § 85 odst. 2 insolvenčního zákona). Srov. obdobně (při řešení úpadku konkursem) opět R 92/2014.

42. V dané věci je ovšem z insolvenčního spisu dále patrné, že žalovaný již pohledávku vůči dlužníku v insolvenčním řízení nevymáhá (usnesením ze dne 16. 10. 2014, č. j. KSBR 29 INS 20221/2013-P9-3, vzal insolvenční soud na vědomí zpětvzetí přihlášky pohledávky žalovaným).